

„Hajnalcsillag” a jövő horizontján

A hétköznapi sürgés-forgás okozta fáradtságot, a napi tevékenységek szürkeségét az elmúlt esztendő végén is oldották a szokásos évi ünnepek, és ott volt még a különböző fesztiválok széles választéka is. December elején aztán kigyúltak a karácsonyi fények, s mint máskor, úgy most is tömegeket vonzott a bevásárlóközpontok és a karácsonyi vásárok kínálata. Látszólag a megszokott rendben pergett le a 2018-as év is.

Az ünneplések színes takarója sem tudja elfedni azonban, hogy valami nagyon megváltozott: megrendült a biztonságérzetünk a közös emberi jövőt illetően. Mihez képest? A felvilágosodás kora óta, nagyjából a 18. század közepétől mintegy megmámorosodott az emberiség a fejlődés eszméjétől. Az a világlátás lett uralkodóvá, hogy folyamatos előrehaladás fogja meghatározni a jövőt, mintegy magától értetődően. Az előző korokhoz képest káprázatos tudományos és technikai fejlődés pedig alátámasztani látszott ezt. Tömegek világ- és életszemlélete írható le ma is ezzel a leegyszerűsített képlettel: több termelés > több fogyasztás > jobb élet.

Egyes tudós társaságok már az 1970-es évek elejétől fogva próbálták ebből az álomból felébreszteni az emberiséget. Rámutattak arra, hogy a folyamatos, határtalan távlatú fejlődés – ami már-már természeti törvénynek tűnt – valójában csupán illúzió. A tudósok olyan új fogalmakat, kifejezéseket vezettek be, mint „a növekedés határai”¹ vagy a „fenntartható fejlődés”. Ezek azonban csak lassan épülnek be a közgondolkodásba.

„Az emberek [- a figyelmeztetések ellenére -] egyszerűen nem akarták tudomásul venni, hogy másként is lehet... Nem gyötörték magukat azzal a gondolattal, hogy az egész emberi világot katasztrófa érheti. Ez a feltevés elképzelhetetlen volt. Emberi fajunk rendeltetése csakis az állandó fejlődés lehet...” - írta Aurelio Peccei, a Római Klub nevű tudós társaság elnöke 1981-ben.²

A magunk mögött hagyott esztendő azonban olyan jelenségeket produkált, hogy most már senkinek sem könnyű fenntartani az efféle optimizmust: „végül majd csak jóra fordul minden”, „az élet mindenképpen megy tovább”, „előbb-utóbb megtalálja az ember a megoldást mindenre”, „a fejlődés során korrigálódnak a hibák”.

Sokkoló volt például az ENSZ Éghajlatváltozási Kormányközi Testületének a jelentése, amelyet október elején tettek közzé. A világ legjobb szakértőinek a bevonásával készült el ez a 728 oldalas jelentés, amely módosította a korábban megállapított határértéket, mely szerint az átlaghőmérséklet-emelkedésnek nem szabad elérni a +2 Celsius-fokot. A szakértők egybehangzó véleménye szerint a 1,5 Celsius-fokos emelkedésnél már beindul a visszafordíthatatlan láncreakció, amely szinte élehetlenné teszi a földet. Márpedig - a károsanyag-kibocsátás jelenlegi mértéke mellett - 2030-ra az átlaghőmérséklet már eléri az 1,5 Celsius-fokos emelkedést. Mindössze tizenkét éve maradt eszerint az emberiségnek „példátlan, gyors és sokoldalú” változtatások megvalósítására - amint a jelentés fogalmaz.

Figyelemre méltó kijelentések hangzottak el az ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezménye 24. évi ülésén, Katowicében is, december elején. David Attenborough így nyilatkozott: „A klímaváltozás miatt az emberiség évezredek óta nem látott, ember által okozott katasztrófa elé néz. - Ha nem teszünk valamit, akkor a civilizáció összeomlása és az emberiség kihalása már látótávolságba került.”³ Az ENSZ főtitkára, António Guterres azt hangsúlyozta, hogy a világ túl keveset tesz a klímaváltozás megállításáért. Pedig „sokaknak, sok ország, régió lakosságának ez már élet-halál kérdése”⁴ - mondta.

Az Atomic Scientists folyóirat munkatársai ebben az évben fél perccel előbbre állították az úgynevezett „ítéletnapórát”, amit még 1947-ben hoztak létre. E szimbolikus óra szerint jelenleg két perc választja el a világot az éjféltől. A klímaváltozással és egy globális konfliktus valószínűségével indokolták a tudósok az óra előreállítását.

A globális konfliktus valóban a levegőben lóg. Ma láthatóan bomlik a II. világháború, majd a hidegháború lezárulása után kialakult viszonylagos világrend. Okai a következők: a szélsőséges nacionalizmusok megelevenedése, az elképesztő gazdasági egyenlőtlenségek, a kezelhetetlen válsággócok. Tény az is, hogy a korábbi leszerelési programot mára nagyarányú fegyverkezési verseny váltotta fel ismét az egymással szemben álló nagyhatalmak között.

És ennek a két veszélynek - az éghajlatváltozásnak, valamint az újabb globális konfliktusnak - az említésével még korántsem soroltuk fel az összes súlyos válságjelenséget, amelyek az egész emberiséget fenyegetik ma.

Sokak életérzését fogalmazta meg Nemes Jeles László, amikor egy interjú során a következőket mondta: „A világ a felemelkedő periódusokban is magában hordozza a pusztító zuhanás fenyegető lehetőségét... Bibliai erejű várakozás van bennünk, hogy hamarosan történni fog valami grandiózus dolog. Nem tudom, hogy jó vagy rossz... Én az egész világért aggódom.”⁵

Okkal lehetnek erős kételyeink az iránt, hogy az emberiség még időben - ha előbb nem, legalább az utolsó percben - megtalálja valamiképpen a súlyos bajok ellenszerét, és így elhárul a „pusztító zuhanás” veszélye. Ilyen vallomást fogalmazott meg egy szakértő:

„Valaha azt hittem, hogy a legnagyobb környezeti problémákat a biodiverzitás elveszése, az ökoszisztéma összeomlása és az éghajlatváltozás okozza. Azt gondoltam, hogy a jól alkalmazott tudomány 30 év alatt megoldja ezt. Tévedtem. A legnagyobb környezeti problémákat az önzés, a kapzsiság és a közöny okozza... Ahhoz, hogy ezeket kezelni tudjuk, lelki és kulturális változásra van szükség, és nekünk, tudósoknak, fogalmunk sincs, hogyan is kellene ezt véghez vinni.”⁶

Hasonlóképpen fogalmazta meg korábban az elengedhetetlenül szükséges változás mibenlétét a Római Klub elnöke, Aurelio Peccei is: „Mai gondolkodási és cselekvési módunk hihetetlenül hibás és elégtelen. Alapvetően új gondolkodásmódra van szükségünk... Azt a fajta már-már csodát, amire szükségünk van... csak egy új humanizmus hozhatja el nekünk.”⁷ Peccei az ifjúságban látta a reménységet, akiknek a számaránya magas a föld népességén belül: „A szívük még romlatlan, és tisztán tör fel bennük az érzés, hogy a jelenleginél igazságosabb, becsületesebb, emberibb világot kell teremteni. A civilizáció új koncepciójának ők a hordozói” - írta 1981-ben.⁸ Ma, csaknem négy évtizeddel e sorok írása után, reálisnak tarthatjuk még ezt a reményt? Fel kell tennünk tehát a kérdést:

Látható-e egyáltalán Hajnalcsillag az éjszakai égbolton, van-e reménycsillag a jövő horizontján?

A Hajnalcsillag (amely egy erős fényt kibocsátó bolygó, a Vénusz) a sötétség beálltakor mindjárt megjelenik az égbolton, és a hajnali derengésben is látható

még. Az éjszaka óráiban végig világít az égbolton.

Egy ősi prófécia a „Hajnalcsillag” jelképét alkalmazva szólt a Messiás, az isteni Szabadító jöveteléről: „Csillag származik Jákobból, királyi pálca támad Izráelből.” (4Móz 24,17) Sokan ismerik a karácsonyi történetet a napkeleti bölcsekről. Jézus születése idején szokatlan fényjelenséget pillantottak meg az égbolton mezopotámiai hazájukban. Kapcsolatba hozták ezt a mintegy 1500 évvel korábbról származó jövendöléssel. Ez készítette őket arra, hogy megtegyék a hosszú utat Jeruzsálembe, és ott így kérdezősködjének a Messiás felől: „Hol van a zsidók királya, aki megszületett, mert láttuk az Ő csillagát napkeleten, és azért jöttünk, hogy tisztességet tegyünk neki.” (Mt 2,2)

A Biblia utolsó lapján újra találkozunk ezzel az ősi jelképpel: „Én, Jézus, küldtem az én angyalomat, hogy ezekről bizonyoságot tegyen nektek a gyülekezetekben. Én vagyok Dávid gyökere és sarja, a fényes Hajnalcsillag.” (Jel 22,16) Ugyanitt olvassuk nem sokkal később: „Ezt mondja az, aki ezekről bizonyoságot tesz: Bizony hamar eljövök!” (Jel 22,20) Természetesen itt már nem a karácsony előtti adventre, Jézus kétezer évvel ezelőtti születésére vonatkozik az ígélet, hanem a Megváltó újbóli eljövetelére, az emberi történelem drámai végkifejlete idején.

Jézus második adventjét monumentális, kozmikus eseményként mutatják be a bibliai kijelentések. Ő maga így szólt erről: „A Nap elsötétedik, a Hold nem fénylik, a csillagok az égről lehullanak, és az egek erősségei megrendülnek..., és akkor meglátják az Emberfiát eljönni az ég felhőiben, nagy hatalommal és dicsőséggel.” (Mt 24,29-30)

Akár csak rövid idővel ezelőtt is képtelenségnek tűnt természetfeletti, isteni beavatkozásban reménykedni az emberiség megmentését illetően. Mára viszont - racionális számvetéssel - nem maradt más remény, mint csak a „Hajnalcsillag”, azaz a Szabadító jövele. Ez a reménység - a hajnal eljövetelének zálogaként - bevilágítja a megelőző éjszakát azok számára, akik bíznak az ígéletben.

De vajon miért feledkezett meg maga a kereszténység Jézus visszajövetelének a reménységéről, olyannyira, hogy alig esik szó róla? Feltűnő ez, mivel az erre vonatkozó ígéletek hangsúlyosak és számosak a Bibliában. Szinte csak az Apostoli hitvallás (a „Hiszekegy”) emlékeztet rá, amely kórusban hangzik a hívek ajkán sok felekezet istentiszteleti liturgiájában. Itt is olyan összefüggésben történik azonban említés róla, hogy nem a „Hajnalcsillag” képzetét idézi fel, nem reménységet

sugall, hanem az utolsó ítélet félelme borzongatja meg azokat, akik értve mondják és hallják: „[Jézus] felment a mennybe, onnan lesz eljövendő ítélni eleveneket és holtakat.”

A Jézus visszajövele felőli hallgatásnak két fő oka van:

Egyrészt Jézus kijelentéséből – miszerint újbóli eljövetele „napját és óráját senki sem tudhatja” (Mt 24,36) – általában azt a következtetést vonják le, hogy nincs mit foglalkozni ezzel a témával, úgysem tudhatunk többet róla annál, minthogy egyszer, valamikor majd megtörténik. Megjegyzendő, hogy elnagyolt, felszínes vélekedés ez. Jézus ugyanis, amellet, hogy kijelentette, a dátumot senki nem tudhatja, arról is szólt, hogy a nagy eseménynek világosan felismerhető előjelei lesznek. Ezek láttán pedig fel kell ismerniük tanítványainak azt, hogy Ő „közel van, az ajtó előtt” (Mt 24,32-33).

A pontos idő ismeretlensége éppen hogy nem „alvásra”, gondtalan közönyre ad okot, hanem ellenkezőleg, a legéberebb várakozásra. Jézus nyomatékos intelme így hangzott: „Figyeljete, virrasszatek, imádkozzatek, mert nem tudjátok, mikor jön el az az idő...! Virrasszatek, mert nem tudjátok, mikor érkezik meg a ház ura, este-e, vagy éjfélkor, vagy kakasszókor, vagy reggel. Ha hirtelen megérkezik, ne találjon titeket alva! Mindenkinek mondom azt, amit nektek mondok: Virrasszatek!” (Mk 13,33.35-37)

Másrészt átkerült a hangsúly e világ megjavítására. Több egyház elsősorban abban látja a feladatát ma, hogy a társadalmi bajok megoldásában, vagy legalábbis enyhítésében segítsen. Neves protestáns szerzőtől idézem: „Ha a Lélek vezérel bennünket, akkor nem olyan uralomban reménykedünk, amely majd egyszer, valamikor eljön, hanem azért könyörgünk, hogy Isten országa épüljön bele a föld uralmi rendszereibe.”⁹

Érdemes figyelmet fordítani Jézus nagy profetikus beszédére is, amelyet tanítványai kérdésére válaszolva mondott el. A kérdés így hangzott: „Mikor lesznek meg ezek, és micsoda jele lesz a te eljövetelednek és a világ végének?” (Mt 24,3) A kérdés első fele Jeruzsálem pusztulására vonatkozott, amiről előzőleg a tanítványok számára megdöbbenő kijelentést tett Jézus. Ő erre vonatkozóan is adott útbaigazítást, most azonban csak azt vesszük szemügyre, amit visszajövele előjeleiről mondott.

Profetikus kijelentések az emberiség Szabadító jövelele előtti állapotáról

Profetikus beszédében csupán rövid hivatkozásokkal szolt arról Jézus, de igen figyelemreméltó az, amit mondott. Elgondolkoztató, hogy míg a Megváltó eljövetele „isteni hatalommal és dicsőséggel” olyan természetfeletti esemény, ami számunkra szinte elképzelhetetlen, addig az a jellemzés, amelyet az emberiség ezt megelőző állapotáról, viselkedéséről vázolt fel, mellbevágóan reális, a mai valósággal megegyező.

„Amiképpen a Noé napjaiban volt, akképpen lesz az Emberfiának eljövetele” – mondta Jézus. Noé napjairól, a vízözön előtti emberekről az olvasható a Bibliában, hogy „ eleitől fogva híres-neves emberek voltak”, tehát nagy tudással rendelkeztek, és rendkívüli teljesítményeik voltak (1Móz 6,4). A társadalmuk viszont ilyen volt: „A föld pedig romlott volt, megtelt a föld erőszakkal.” (1Móz 6,11) Ezzel párhuzamos az, amit Jézus az eljövetele közvetlenül megelőző időről mondott: „Mivel a gonoszság megsokasodik, a szeretet sokakban meghidegül.” (Mt 24,12) Lót napjait is említette előképként Jézus. Lót környezetében tömegessé vált a homoszexualitás (1Móz 19,1-11). Társadalmi viszonyaikról pedig ezt olvashatjuk: „Íme, ez volt a vétke Szodomának: ...Kevélység, eledel bősége és gondtalan békesség volt nála..., de a szűkölködőnek és a szegénynek a kezét nem fogta meg.” (Ez 16,49) Drámaian változik azonban végül a helyzet, félelem lesz úrrá az emberiségen, globális szinten: „Az emberek elhalnak a félelem miatt, és azok várása miatt, amelyek e föld kerekiségére következnek.” (Lk 21,26)

Az emberi történelem végkifejletének „menetrendje”

Így választható fel, amit Jézus erről mondott profetikus beszédében:

- Globális háborús konfliktus, amikor „nemzet támad nemzet ellen, s ország ország ellen”, és „éhségek, járványok, földindulások” a kísérőjelenségei. Mindez azt a félelmet kelti, hogy itt a vég. Jézus azonban kijelentette: „Meg ne rémüljete, mert mindezeknek meg kell lenniük, de ez még nem a vég..., [hanem] a vajúdási fájdalemak kezdete.” (Mt 24,6-8)

- Miután a félelmetes háborús helyzet lecsitul, más síkon alakul ki konfliktus,

mivel az embereket érthető módon foglalkoztatja, hogy mi volt az, ami volt, és mi az, ami várható ezután. Egyfelől „sok hamis próféta támad, akik sokakat elhíttetnek”, másfelől „Isten országának ez az evangéliuma [az eredeti, hiteles evangélium, amit Jézus tanított] hirdettetik az egész földön, bizonyosságul minden népnek” (Mt 24,9-14).

- A történelem ezután beletorkollik egy szinte elképzelhetetlenül tragikus időszakba: „Akkor nagy nyomorúság lesz, amilyen nem volt a világ kezdete óta... Ha azok a napok meg nem rövidíttetnének, egyetlen ember sem menekülhetne meg, de a választottakért meg rövidíttetnek majd azok a napok.” (Mt 24,21-22)

- „Mindjárt pedig ama napok nyomorúságai után” jön a szabadítás: „feltetszik az Emberfiának jele az égen, és akkor sír a föld minden népe.” (Mt 24,29-30)

Mi lehet tehát a reménység, az ijesztő realitások ellenére?

Először is az, hogy a sötétség után eljön a hajnal, az isteni szabadítás, és vele egy új kezdet. Sokatmondó, tömör ígéret szól erről: „Új eget, új földet várunk az Ő ígérete szerint, amelyben igazság lakozik.” (2Pt 3,13)

Másodszor, a Hajnalcsillag az éjszaka óráin át, egészen a hajnal feljöveteléig ott van az égen. E hasonlat értelmében nem maradnak magukra a sötétben azok, akik bíznak a tragikus idősakra adott bátorító üzenetekben. Egy ezek közül példaképpen: „[A Megváltó ígérete:] mivel megtartottad az én állhatatosságra intő beszédemet, én is megtartalak téged a megpróbáltatás idején, amely az egész világra eljön, és megpróbálja e föld lakosait.” (Jel 3,10)

Harmadszor, nem jöhet el a vég addig (Isten gondoskodik a pusztító „szelek visszatartásáról” - Jel 7,1-3), amíg nem ér el mindenkit egy utolsó, tiszta, világos evangéliumhirdetés, amely mindenkinek felkínálja a menedéket. Idéztük már előzőleg Jézus kijelentését: „Isten országának ez az evangéliuma hirdettetik az egész földön, bizonyosságul minden népnek.” Ezt a megjegyzést fűzte Jézus még ehhez: „És akkor [nem előbb!] eljön a vég.” (Mt 24,14) Hasonlóképpen olvasható a Biblia utolsó könyvében is, hogy mielőtt „eljönne az Emberfia az ég felhőin”, „a föld lakosainak hirdettetik az örökkévaló evangélium, minden nemzetnek, ágazatnak, nyelvnek és népnek” (Jel 14,14.6).

A Jézus visszajövetelére vonatkozó ígéret tehát egyértelműen örömhír. Nem szabad összekeverni, egybemosni a megelőző súlyos válsággal, a nyomorúságokkal, amelyek a határtalanul eláradó emberi önzés következményei. A „Hajnalcsillagként” megjelenő Megváltó viszont segítséget hoz, érkezése leírhatatlan felszabadulást, örömet jelent a túlélőknek. Reményt adó biztatásként kell tehát hangzania a róla szóló híradásnak.

(2018. december)

Jegyzetek

1 Ez volt a Római Klub nevű tudós társaság 1972-ben közzétett jelentésének a címe.

2 *Kezünkben a jövő* című könyvében (Gondolat Kiadó, Bp., 1984; a könyv eredeti címe: *One hundred Pages for the Future*, Pergamon Press, h. n., 1981.)

3 <https://168ora.hu>; 2018. december 3. - David Attenborough: *A civilizáció összeomlása már látótávolságra van.*

4 Uo.

5 Az „Én nem a hazai politikai helyzet miatt aggódom, hanem az egész világért” címen megjelentett interjúból - <https://168ora.hu/kultura>, 2018. okt. 7.

6 Gus Speth, a Yale Egyetem professzorának szavai. Idézi: <https://ncipl.org/environmental-crisis-not-environmental-spiritual/>.

7 Aurelio Peccei, i. m., 182., 185.

8 Uo., 180.

9 Jörg Zink: *Egyetemes egyház, de mikor?* Kálvin Kiadó, Bp., 2003, 182.